

Socialpedagogik i arbete med marginaliserade unga vuxna

En handbok för professionella

Andrea Bjonbäck, Ellen Hägglund och Moa Lillkaas

Lärdomsprov
Det sociala området
2021

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	8121 (Andrea) 8122 (Moa) 8123 (Ellen)
Författare:	Andrea Bjonbäck Moa Lillkaas Ellen Hägglund
Arbetets namn:	Socialpedagogik i arbete med marginaliserade unga vuxna – En handbok för professionella
Handledare (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Uppdragsgivare:	Ett dagcenter i södra Finland.
<p>Sammandrag:</p> <p>Det är ett stort samhällsproblem att unga vuxna marginaliseras eftersom vårt ekonomiska system bygger på att de ska komma in i arbetslivet. Under coronapandemin har detta problem blivit större då ensamhet och ångest ökat bland unga vuxna. Detta lärdomsprov är ett beställningsarbete av ett dagcenter inom mentalvården i södra Finland. Målsättningen med arbetet är att utveckla en produkt vars syfte är att stärka de professionellas färdigheter inom socialpedagogiska arbetsätt och genom det reducera marginalisering. Arbetet är ett verksamhetsinriktat arbete och som metod har produktutveckling använts. Den teoretiska referensramen är socialpedagogik, socialt samspel, KASAM och empowerment. I ett kapitel beskriver vi även den professionellas roll. Frågeställningarna i arbetet är 1. Hur kan man med socialpedagogiska arbetsätt reducera marginalisering hos unga vuxna? 2. Hur kan professionella stöda unga vuxna i vardagen? Och 3. Vilka upplevelser och åsikter har unga vuxna med psykisk ohälsa om gruppverksamhet och socialt samspel? För att få svar på frågorna har individuella semistrukturerade intervjuer med öppna frågor genomförts. Materialet har analyserats genom en deduktiv innehållsanalys. Resultatet av produktutvecklingen är en elektronisk handbok om socialpedagogik i arbete med marginaliserade unga vuxna. Produkten har sedan utvärderats med hjälp av en SWOT-analys. Handboken riktar sig till professionella som jobbar med denna målgrupp. Innehållet från arbetets bakgrund, teoretiska referensram och resultat har sedan sammanställts till handbokens innehåll. Förutom information innehåller handboken också tips som man kan använda sig av i det vardagliga arbetet med unga vuxna och på så vis stärka den unga vuxna och reducera marginalisering. Produkten ska kunna användas i det vardagliga arbetet med unga vuxna för att stärka deras förmåga till socialt samspel.</p>	
Nyckelord:	Socialpedagogik, unga vuxna, marginalisering, socialt samspel, empowerment, KASAM, handbok
Sidantal:	41
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	28.10.2021

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	8121 (Andrea) 8122 (Moa) 8123 (Ellen)
Author:	Andrea Bjonbäck Moa Lillkaas Ellen Hägglund
Title:	Social pedagogy in work with marginalized young adults – A handbook for professionals
Supervisor (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Commissioned by:	A day center in the south of Finland
<p>Abstract: Young adults being marginalized is a big problem in society, especially as our job market is heavily dependent on young people working and taking on jobs. This has become an even larger problem during the corona pandemic as loneliness and anxiety have become more prevalent among young adults. This thesis is a commissioned work by a day center in the south of Finland working with mental health. The goal is to produce a product which can strengthen the professionals' abilities to reduce marginalization through socio-pedagogical work. This is a business-oriented work and for the method we used product development. The theoretical frame of reference consists of social pedagogy, social interaction, KASAM, empowerment and the role of the professional. The issues are as follows, 1. How can you reduce marginalization among young adults using socio-pedagogical methods? 2. How can professionals support young adults through social pedagogy? And 3. Which experiences and opinions do young adults with mental health issues have surrounding group activities and social interaction? To answer these question, individual and semi-structured interviews using open questions were used. The answers were then analyzed using a deductive content analysis. The result was an electronic handbook about social pedagogy in the work with marginalized young adults. The product was evaluated using a SWOT analysis. The handbook is aimed at professionals working with this target group. The background, theoretical reference framework and results were compiled into the handbooks content page. Besides information, the handbook also has advice on how to use it in the everyday work with young adults, therethrough strengthening the young adult and reducing marginalization. The product can be use in the everyday work with young adults to strengthen their ability to socially interact.</p>	
Keywords:	Social pedagogy, youth, marginalization, social interaction, empowerment, KASAM, handbook
Number of pages:	41
Language:	Swedish
Date of acceptance:	28.10.2021

INNEHÅLL

1	Inledning	7
2	Målsättning	8
3	Bakgrund	8
3.1	Definitioner och centrala begrepp.....	8
3.1.1	<i>Marginaliserade unga</i>	8
3.1.2	<i>Psykisk ohälsa</i>	10
3.1.3	<i>Rehabiliterande verksamhet</i>	11
3.2	Tidigare forskning	12
3.3	Den professionellas roll	14
4	Teoretiskt perspektiv	15
4.1	Socialpedagogik	15
4.1.1	<i>Socialt samspel</i>	16
4.1.2	<i>KASAM</i>	17
4.1.3	<i>Empowerment</i>	18
5	Metod	19
5.1	Arbetsprocess.....	19
5.2	Etiska överväganden	24
6	Resultat	25
7	Produkt	26
7.1	Beskrivning av produkten	26
7.2	Utvärdering av produkten	27
8	Diskussion	28
8.1	Metoddiskussion.....	28
8.2	Resultatdiskussion.....	30
8.3	Slutsatser och förslag på fortsatt forskning	31
	Källor	33
	Bilaga 1. Tidigare forskning, sökprocess	37
	Bilaga 2. Facebook inlägg	38
	Bilaga 3. Informantbrev	39
	Bilaga 4. Samtyckesblankett	40
	Bilaga 5. Intervjuguide	41

Figurer

Figur 1 Salonens modell, modifierad av skribenterna (Salonen 2013)	20
Figur 2 SWOT modell, modifierad av skribenterna (Lindkvist et al. 2014)	27

FÖRORD

Ett stort tack till beställarna och våra handledare Marina Arell – Sundberg och Ingmar Sigfrids.

Vi vill också tacka våra informanter för deltagandet, era åsikter har varit betydelsefulla för vårt arbete.

Slutligen vill vi tacka oss själva för ett gott samarbete trots pandemins påverkan på planering och genomförandet av projektet.

Helsingfors i september 2021

Andrea Bjonbäck, Ellen Hägglund och Moa Lillkaas

1 INLEDNING

I Finland reserveras årligen mycket resurser till att försöka förebygga marginalisering och på att stöda dem som redan fallit utanför samhällets ramar (Institutet för hälsa och välfärd 2018). Det är ett stort samhällsproblem att de unga vuxna marginaliseras, eftersom vårt ekonomiska system bygger på att de ska komma in i arbetslivet. Samhället sätter därför en stor press på dem och styr dem i olika riktningar. (Folkpensionsanstalten 2021) Tyvärr finns det ingen statistik som påvisar hur stort antal unga vuxna som marginaliseras, men uppskattningsvis omkring 2 – 5 % per år. Dessa unga vuxna kostar samhället stora summor, men lidandet som den drabbade och de närstående utsätts för kan inte mätas i pengar. (Aaltonen et al. 2007 & Eduskunta 2014) Corona situationen har troligtvis kommit att påverka ungas marginalisering på ett negativt sätt. I enkäten Hälsa i skolan (Institutet för hälsa och välfärd 2021) framkommer det att ensamheten ökat bland unga, speciellt flickor. Var fjärde flicka svarade att de kände sig ensamma under våren 2021 och upp till 30 procent upplevde måttlig till svår ångest.

Detta är ett beställningsarbete för ett rehabiliterande dagcenter för ungdomar i södra Finland och ett samarbete med Yrkeshögskolan Arcada. Dagcentret arbetar tillsammans med unga vuxna i åldrarna 18 – 29 år som inte klarar av att utföra vardagliga sysslor på grund av den mentala hälsan. Dagcentret vill kunna erbjuda rehabiliterande verksamhet för unga vuxna som är i risk för att marginaliseras. Med hjälp av detta projekt har vi skapat ett verksamhetsinriktat arbete där resultatet är en produkt; handboken *Socialpedagogik – En handbok för professionella i arbete med marginaliserade unga vuxna*. Handboken ska fungera som en guide för de professionella där de med hjälp av konkreta tips framkommer hur de med socialpedagogiska arbetssätt kan stärka de unga vuxna och reducera marginalisering.

2 MÅLSÄTTNING

Målsättningen med arbetet är att utveckla en produkt vars syfte är att stärka de professionellas färdigheter inom socialpedagogiska arbetssätt och genom det reducera marginalisering. Produkten ska kunna användas i det vardagliga arbetet med unga vuxna för att stärka deras förmåga till socialt samspel. Som avgränsning i arbetet är målgruppen unga vuxna i åldrarna 18 – 29 år.

Frågeställningar som blir centrala i arbetet:

- Hur kan man med socialpedagogiska arbetssätt reducera marginalisering hos unga vuxna?
- Hur kan professionella stöda unga vuxna genom socialpedagogik?
- Vilka upplevelser och åsikter har unga vuxna med psykisk ohälsa om gruppverksamhet och socialt samspel?

3 BAKGRUND

I detta kapitel definieras de centrala begrepp som är väsentliga i arbetet. Kapitlet lyfter även fram tidigare forskning och projekt som gjorts kring ämnet.

3.1 Definitioner och centrala begrepp

En del ord och begrepp är återkommande i detta lärdomsprov. Dessa begrepp är centrala för arbetet och ligger som grund för produkten. Nedan definieras och specificeras dessa begrepp och dess betydelse i denna kontext.

3.1.1 Marginaliserade unga

Ungdomstiden kännetecknas som en övergångsfas till vuxenlivet, och karaktäriseras av fysisk, psykisk och social utveckling. Under denna tid lär sig individen att anpassa sig till sin omgivning och att leva ett liv som en vuxen. (Aaltonen et al. 2007)

Att marginaliseras innebär att en person inte är delaktig i gemenskaper eftersom hen inte kan uppfylla de normer som samhället kräver (Johansson & Skärgren 2014 s. 30). Unga som inte får ta del av sociala relationer eller sociala interaktioner löper en stor risk för att marginaliseras. Sociala komponenter som arbete, utbildning, familjer och kamrater är betydande för att den unga ska integreras i vårt samhälle. (Aaltonen et al. 2007) Det är en oönskad process från både den unga och samhället, där det handlar om att vara utestängd från deltagande i vissa av samhällets livsområden (Madsen 2006 s. 141). Marginalisering är ofta ofrivillig då man inte kan följa samhällets normer, men kan också vara frivilligt då personen själv väljer att stå utanför gemenskapen (Johansson & Skärgren 2014 s. 30). Förutom frivillig och ofrivillig marginalisering pratar man även om ofullständig marginalisering. Det betyder att personen vill vara delaktig, men inte kan till exempel på grund av en funktionsnedsättning. Orsaker till att en person marginaliseras kan bland annat vara missbruk, etnisk bakgrund, ekonomisk situation, sexuell läggning eller psykisk sjukdom. (Johansson & Skärgren 2014 s. 31)

Begreppen integration, marginalisering och utstötning har enligt forskningen många olika definitioner och uppfattningar. Integration kan förstås på två olika nivåer, ett samhälle kan anses som integrerat när det har inrättats sammanhängande sociala samband mellan samhällets olika grupper. En individ anses som socialt integrerad när hen utvecklat sociala relationer med en individ, grupp eller samhällelig institution. (Madsen 2006 s. 135)

Enligt undersökningar är unga i starkt behov av ett socialt nätverk och sociala relationer. Dessa olika pelare behövs i ungas liv för att de ska klara sig i samhället, det vill säga ha ett socialt kapital. Socialt kapital definieras som antalet sociala band som en ung person har i sitt sociala nätverk. Där med kan man dra den slutsatsen att ju lägre antal sociala band en ung person har i sitt liv, desto större är risken för marginalisering. (Aaltonen et al. 2007)

Det finns tyvärr ingen statistik som mäter antalet marginaliserade unga, det är heller inte möjligt att göra upp någon statistik eftersom unga inte klassificeras som marginaliserade eller icke marginaliserade. Däremot har det funnits försök att i undersökningar försöka slå fast antalet marginaliserade unga, undersökningarna påvisar stora variationer beroende på vilka åldersgränser och andra indikatorer som använts (Eduskunta 2014).

Aaltonen et al. (2007) menar även att marginalisering bland unga är en invecklad process, eftersom det inte finns någon statistik på antalet marginaliserade per år. Men enligt uppskattningar löper cirka 2 – 5 procent av de unga från varje åldersgrupp risk för marginalisering. Dessa unga som marginaliseras kostar samhället stora summor, men det psykiska lidandet som marginaliseringen för med sig för både den unga och dennes familj är även det ett lika stort problem (Aaltonen et al. 2007).

Man har också forskat kring unga och utbildning. Årligen förblir cirka 5000 utan studieplats på andra stadiet, av dessa 5000 har 1500 inte sökt till någon utbildning efter grundskolan, medan 3500 inte blir antagna via den gemensamma ansökan. Unga som har behövt särskilt stöd och de med invandrabakgrund löper en större risk för att hamna utanför utbildningen under andra stadiet. Allmänt löper unga med invandrabakgrund större risk för att marginaliseras än resten av befolkningen. Forskning påvisar också att unga med invandrabakgrund löper större risk att marginaliseras i huvudstadsregioner, cirka 20 %, medan den övriga befolkningen ligger på endast 4%. Omkring 40 000 kvinnor och 7000 män i åldern 20 – 29 år saknar grundläggande utbildning. (Eduskunta 2014).

Viktigt att ta i beaktande är att coronapandemin kan ha haft stor negativ effekt på antalet marginaliserade unga. I den senaste publikationen av enkäten ”Hälsa i skolan” gjord av Institutet för hälsa och välfärd (2021) framkommer det att ensamheten bland unga ökat, speciellt flickor. Var fjärde flicka svarade att de kände sig ensamma under våren 2021 och upp till 30 procent upplevde måttlig till svår ångest.

3.1.2 Psykisk ohälsa

Psykisk hälsa är grundläggande för vår förmåga att interagera med andra människor och njuta av livet. Det är ett tillstånd där individen klarar av vardagliga sysslor och utmaningar, samt kan bidra i arbete och samhälle. Om individen däremot lider av psykisk ohälsa kan de ovan nämnda tingen bli stora hinder i vardagen och något man i vissa fall inte klarar av. (World Health Organization 2018)

Psykisk ohälsa kan bestå av olika tillstånd, olika allvarlighetsgrader och är olika långvariga. Det kan bestå av mildare besvär som övergår snabbt, till långvariga tillstånd som

påverkar funktionsförmågan. Begreppet psykisk ohälsa omfattar allt ifrån lättare tillstånd, så som oro eller nedstämdhet, till psykiatriska tillstånd som behöver behandlas t.ex. ångestsyndrom, depression eller schizofreni. (Folkhälsomyndigheten 2020)

Främjande av den psykiska hälsan kan göras på tre olika nivåer. På individnivå genom att stödja livshantering och självkänsla. På samfunnsnivå genom att skapa tryggare närmiljöer, stärka det sociala stödet och delaktigheten. På strukturnivå genom att trygga ekonomisk utkomst och fatta samhällsbeslut som minskar ojämlikheter och diskriminering. (Institutet för hälsa och välfärd 2019)

I statistiken är det svårt att få riktiga siffror över hur många i Finland som lider av psykisk ohälsa då det finns ett stort mörkertal. Under 2018 vårdades cirka 196 200 personer för psykisk ohälsa, med en majoritet inom öppenvården och en allmän ökning av patienter på 0,3% sedan 2006. Detta är inte en massiv ökning, men en som bör observeras. (Institutet för hälsa och välfärd 2020).

3.1.3 Rehabiliterande verksamhet

Rehabilitering innebär åtgärder och insatser menade att hjälpa och stödja personer som på olika sätt blivit sjuka under livet. Till exempel kan detta vara olika typer av olyckor, trauman, fysisk eller psykisk sjukdom som påverkar personens livskvalitet. Rehabilitering innebär att hjälpa personen att uppnå mål i liv, som att kunna studera eller arbeta eller att lära sig att anpassa sitt liv efter ens nya situation. Kortfattat är rehabiliteringens mål att ge personen en fungerande och bra livskvalitet utgående från vilka behov personen har. (Folkpensionsanstalten 2019)

Rehabiliterande verksamhet innebär verksamhet, företag och organisationer vars fokus ligger på rehabilitering av olika slag. Dessa kan till exempel vara fysisk, social eller yrkesinriktad rehabilitering. Verksamheternas gemensamma mål är att rehabilitera och främja personens förmåga att kunna leva sitt eget liv på bästa sätt samt att kunna ge dem de verktyg och metoder som kan behövas för att undvika marginalisering och utsatthet, och verka för personens förmåga att delta i samhället. (Social- och hälsovårdsministeriet 2020)

3.2 Tidigare forskning

I denna del tas det upp tidigare forskning för att öka förståelsen kring det valda temat. De artiklar som lyfts fram under denna rubrik ger en inblick i antingen de problemområden som finns för marginaliserade unga vuxna eller unga vuxna med psykisk ohälsa, men även gruppverksamheter och socialt samspel och hur det fungerat.

För att hitta artiklar användes följande databaser: Academy search complete (Ebsco), SweMed+, Sage Journals och Science Direct. Sökorden som användes blev omplacerade för att få så mycket antal träffar som möjligt (se bilaga 1). Att en artikel är Peer Reviewed, innebär att de har blivit kvalitetsgranskade innan de publicerats. Under sökprocessen har vi gjort allt vi kunnat för att säkerställa att alla artiklar är peer reviewed genom uteslutande sökfunktioner i databaser. Eftersom samhället är i en ständig förändring är det viktigt att källorna inte är för gamla och eftersom vi ville skapa en modern produkt har vi endast använt källor som publicerats mellan 2010 och 2021.

Tonåren eller åren som ung vuxen är ett viktigt utvecklingsstadium. Det är tiden då de flesta ungdomar får den utbildning som kommer att ligga som grund för deras yrkesbanor under resten av vuxenlivet. År 2016 var närmare 12 % av unga i åldrarna 16–24 år i USA både utan skola och arbete (Mendelson et al. 2018). Bele och Kvalsund (2012 s. 196) beskriver även denna tid som den övergångstid då många unga flyttar ifrån sina barn- domshem, skaffar arbeten, flyttar in med sina partners och så småningom startar sina egna familjer. För utsatta ungdomar, kan denna tid upplevas som mycket svårare på grund av bristande sociala förmågor och kontakter och en brist på ett så kallat ”säkerhetsnät”. Bele och Kvalsund (2012) menar att det är de informella sociala interaktionerna som formar oss som människor och att detta gäller inom alla typer av sociala förhållanden; som kollegor, skolkamrater, familj och vänner, men även att trots då dessa sociala cirklar finns, så kan en person fortfarande känna sig ensam eller isolerad.

Att en ung person känner koppling och en känsla av samhörighet med sina skolkamrater, lärare och skolan upplevs som mycket viktig eftersom de är mer socialt utsatta under skoltiden. De är i behov av bekräftelse av omgivningen, marginalisering eller social exkludering under denna tid kan skapa både psykisk ohälsa och bristande självkänsla hos

individ. (Polk et al. 2020 s. 211) Om en ung person ligger i riskzonen för marginalisering, upplevt diskriminering, trauma eller ekonomiska problem, kan skoltiden vara mycket svår. Dessa faktorer skapar också en större risk för psykisk ohälsa och olika psykiska svårigheter (Sapiro & Ward 2020 s. 343–344)

Att marginaliseras som ung vuxen kan leda till många riskfaktorer så som kronisk arbetslöshet, ekonomiska svårigheter, psykisk ohälsa och i vissa fall kriminellt beteende. Det finns även en risk för långsiktiga emotionella, beteendemässiga och hälsoproblem som kan utgöra en förlust av humankapital med höga sociala och ekonomiska kostnader (Mendelson et al. 2018). Trots detta upplever många unga att de möter hinder när de söker hjälp för sin psykiska hälsa. Att bli dömd, bortglömd, förbisedd eller bemött med respektlöst och känslolokalt bemötande, kan skapa djupa sår och bristande tillit till de som förväntas kunna hjälpa dem (Sapiro 2020 s. 2). Att möta de unga i en miljö där de känner sig trygga och bekväma kan påverka hur de upplever det stöd de erbjuds som visar att de professionella vill hjälpa dem på deras villkor. Genom att inte tvinga in dem i obekväma situationer där de sluter sig, utan i stället visa att den professionella bryr sig om på vilken plattform som den unga är bekväm att kommunicera på, kan kommunikationen mellan dem bli mycket mer ingående och stödja den unga bättre. (Rosenberg et al. 2020 s. 4–5)

Chadderton och Colley tar upp synvinkeln på unga från samhället. Då unga innan setts som en kombination av hopp för framtiden och som ett hot, har deras position förändrats till en som i stället konstant är i rampljuset och kritiserats för att de inte tycks ha en lika linjär uppväxt och övergång till vuxenlivet som andra generationer. De upplever i stället fler problem med att komma in på arbetsmarknaden och upplever flera ekonomiska problem och diskriminering på arbetsplatsen. (2012 s. 330–331) Då jobb möjligheter många gånger kommer från sociala kontakter och interaktioner, skapas även här problem om en ung person upplever svårigheter med sociala interaktioner. Arbetsbrist kan i sin tur påverka den psykiska hälsan negativt (Hällsten et al. 2015 s. 235–236)

Det finns även ett samband mellan en känsla av empowerment och yrkesengagemang. En känsla av empowerment ger också en känsla av sammanhang och samhörighet med sin arbetsplats eller skola, som i sin tur ger en allmän känsla av välmående. (Hultqvist et al. 2015)

3.3 Den professionellas roll

Yrkesroller inom det sociala området har tidigare haft starkt inslag av vård samt hjälp med praktiska uppgifter. Numera framhävs den yrkesrollen som pedagog. Det kan ta form genom att den professionella lär de unga vuxna att lära sig själva för att klara av vardagliga sysslor. (Johansson & Skärgren 2014 s.16) Viktigt i det socialpedagogiska arbetet är att ge den unga vuxna kraft och kunskap till att skapa och bygga upp ett vardagsliv. "Hjälpa den unga vuxna att finna sin egen väg" är ett uttryck som är betydande för socialpedagogiken och att hitta en väg som minskar risken till marginalisering. (Cederlund & Berglund 2017 s. 13)

De professionella ska möta de unga vuxna utifrån deras kunskap och förutsättningar. Genom dessa möten skapas ett samspel som utvecklar en social inlärning och som i sin tur ger den unga vuxna förutsättningar att förändra sin livssituation. Socialpedagogik går även att använda i grupp, vilket stärker både samarbete och den personliga utvecklingen hos den unga. (Johansson & Skärgren 2014 s. 15)

Ur en socialpedagogisk synvinkel behöver den professionella förstärka de positiva läroprocesserna den unga vuxna går igenom. Cederlund & Berglund (2017 s.77–78) och Johansson & Skärgren (2014 s.17) tar upp gemensamma punkter för hur den professionella kan stärka den ungas resurser:

- Utrymme för att berätta, den unga vuxna ska själv förklara sin livssituation och hur hen upplever den.
- Lyft fram de positiva sidorna och ge beröm för framgångar.
- Lägg fokus på nyfikenhet. Problem kan omvandlas till utmaningar, ta hjälp av spel och lek under processen.
- Prioritera färdigheter och praktiska bekräftelser. Ofta skapas identiteten och självförtroendet av det man ser, begriper och uppmärksammas för.
- Se möjligheter hos de unga vuxna.
- Uppmuntra till sociala aktiviteter, för att förhindra att de unga vuxna faller utanför samhällsgemenskapen.

Däremot menar Tjersland et al. (2011) att det är viktigt att veta när den positiva responsen ska komma och i vilken kontext. Att berätta för en person som är deprimerad att rycka upp sig kan ofta landa fel och det hjälper inte den unga vuxna i fråga. Ett bra stöd behöver utgå ifrån den ungas position, ifall hen upplever smärta eller förtvivlan kan det bästa stödet vara att tydliggöra den känslan den unga vuxna känner. Samtidigt som detta är viktigt är det även av betydelse att framhäva den ungas egna resurser och möjligheter, för att hopp om ett bättre liv ska nås.

Vid varje möte med den unga vuxna behöver den professionella utgå från ett socialpedagogiskt förhållningssätt inom vård och omsorg oavsett inom vilket verksamhetsområde man arbetar. (Johansson & Skärgren 2014 s. 17)

4 TEORETISKT PERSPEKTIV

Till grund för den teoretiska referensramen ligger en av socionomyrkets viktiga grundpelare – socialpedagogiken. Nedan redogörs de centrala begreppen inom socialpedagogiken: Socialt samspel, KASAM och empowerment. Eftersom produktens mål är att reducera marginalisering, behöver de professionella verktyg för detta. Därför fokuserar även den teoretiska referensramen på den professionellas roll i arbetet med unga.

4.1 Socialpedagogik

Enligt det socialpedagogiska perspektivet är lärande och identitetsutveckling betydande, och dessa sker i samband med andra människor. Cederlund & Berglund. (2017) menar att vi människor blir till i samspel med andra, där vår uppfattning om oss själva speglar sig i andra människor vi möter. Kommunikation och socialt samspel är viktiga pelare för att kunna utveckla sin personlighet och individualitet, med hjälp av sociala konstruktioner formas ett konkret mönster i livet. (Cederlund & Berglund 2017 s. 57 - 58)

Madsen (2006) beskriver socialpedagogik som ”Ett uttryck för en önskan att aktivt integrera och inkludera andra människor i gemenskaper oavsett livsstil, särskilda behov eller fysiska och mentala förmågor.” Socialpedagogik är en sammansättning av orden

social och pedagogik. Ämnet bygger på både socialt arbete och allmän pedagogik och sägs ligga mitt emellan dessa ämnen. Socialpedagogik beskrivs också som en arbetsmetod eller arbetssätt och innebär att arbeta pedagogiskt inom området socialt arbete. (Johansson 2014 s. 15)

Socialpedagogikens verksamhetsområde är individer och grupper som befinner sig på gränsen till utstötning eller redan är marginaliserade av samhället. Inom socialpedagogiken arbetar man för att inkludera människor i samhällets gemenskap igen och förebygga marginalisering. (Madsen 2006 s. 66)

4.1.1 Socialt samspel

”Människan är inte ensam utan utvecklas och får sin identitet i gemenskap med andra människor. I dessa möten är kommunikation och dialog central” (Eriksson & Markström 2000 s. 151). Samspel, samverkan eller gemensamt handlade innebär hur personer agerar och arbetar med varandra i situationer där en eller flera parter har samma mål och syfte t.ex. föräldraskap eller sport. Socialt samspel betyder social växelverkan mellan människor och genom ett fungerande socialt samspel kan man på bättre sätt nå gemensamma mål. (Moula 2009 s. 13)

Det sociala samspelets funktion beskrivs som; det är vad det leder till, så som vilka konsekvenserna blir och vad vi faktiskt gör i kommunikationen, medan behovet och syftet är vad vi vill åstadkomma (Nilsson 2007 s. 18). Den vanligaste formen av samspel mellan människor består av möten i vardagen. Detta samspel hanteras med hjälp av tecken bland annat i form av ord och handlingar, i sammanhang som också är symbolisk till sin miljö. I dessa möten byts budskap som kan skickas genom olika medier, t.ex. ansikte mot ansikte, över telefon eller via kroppsspråk. Budskapen kan kommuniceras med ord, gester eller en kroppsställning. (Nilsson 2007 s. 29) Alla tecken måste dock tolkas och det som förmedlas från motpartnern kan uppfattas på många olika sätt, t. ex. ironiskt, neutralt, vänligt, obehagligt eller sårande. Signalerna vi får och sättet vi tar emot dem skapar grunden för känsla av förtroende eller missförtroende, samarbete eller konflikt. De signaler som utspelas mellan parterna måste tolkas i rätta sammanhang. (Eide & Eide 2006 s. 14)

Moula beskriver att vi människor bildar våra verkligheter i samspel och kommunikation med andra, samtidigt som en relation inom familjen kan skapa kommunikationsproblem så kan det också förbättra och förändra situationen. Interaktionen och kommunikationen anses vara kärnan i samspelet med andra men viktigt att beakta är att varje individ anses som den viktigaste personen i sitt eget liv. Det vill säga, individen måste vara i fokus för att ett förändringsarbete ska ske. Varje individ är expert på sin egen livssituation och deras kunskap ska respekteras. Moula anser även att det är viktigt att fokusera på krafterna och kapaciteterna som redan finns inom individer, grupper och lokala samhällen för att det ska användas på bästa sätt. Det sociala samspelet bör även tas i beaktande i individens medverkan i olika grupper och nätverk. Dialog och samarbete med andra är grundläggande för alla individers hälsa och välbefinnande. (Moula 2009 s. 40-41)

Gruppsammanhållning innebär att alla styrkor i en grupp samspelar med varandra, vilket bidrar till att deltagarna stannar i gruppen. Forskningar hävdar att sammanhållningen inom grupper stärks av att deltagarna tycker om varandra, har positiva förväntningar på gruppverksamheten och att det ger tillgång till resurser. Grupper med positiv sammanhållning öppnar upp för samhörighetskänsla, erkännande och trygghet. Vid sådana tillfällen blir gruppdeltagarna mer målinriktade, tar ett större ansvar, visar öppet mera känslor och lyssnar även bättre på de andra samt tar åt sig av den feedback som de får. (Tjersland et al. 2011)

Ungdomars identitetssökande är ingen individuell uppgift, detta sker i gemensamma sammanhang som till en viss del kan förmedlas via massmedier eller genom social interaktion i vardagslivet. Unga vuxna upplever behovet av att skapa en trygghetskänsla och tillhörighet, även betydelsefullhet i en stor och turbulent värld. (Peterson et al. 2003)

4.1.2 KASAM

Att se, förstå och känna helheten är en enkel beskrivning av *KASAM*, som står för **K**änsla **A**v **S**ammanhang (Johansson & Skärgren 2014 s. 184). Teorin är skapad av Aaron Antonovsky som är en amerikansk-israelisk sociolog. *KASAM*, eller Sense Of Coherence (SOC) bär upp det salutogena perspektivet och den salutogena teorin. Den salutogena

teorin bygger på vad hälsa är och vad som kan påverka och upprätthålla hälsosamma tendenser. Antonovsky menade att tre faktorer; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet, är vad som påverkar en persons hälsa. Begriplighet innebär att personen förstår vad ett problem är. Hanterbarhet innebär att personen har resurserna som behövs för att lösa det och meningsfullhet innebär personens vilja att vara frisk. (Hochwälder 2019 s. 2) När man uppfyller dessa kriterier kan man hantera nya situationer, utmaningar och mål som finns för en socialpedagogisk insats (Johansson & Skärgren 2014 s. 184).

Antonovsky utvecklade en skala där personen svarar med användning av en Likert skala från ett till sju, baserat på deras upplevelse av frågor som gäller deras känsla av sammanhang och välmående. Resultatet på frågorna ger antingen högt resultat som tyder på hög känsla av sammanhang och ett lågt resultat tyder på låg känsla av sammanhang. Personer med höga resultat förväntas kunna hantera stress, psykisk sjukdom och dåligt mående mycket bättre än personer med låga resultat. (Holmefur et al. 2014 s. 2)

Att arbeta med att stärka en persons KASAM handlar dels om att ge dem resurser som de behöver för att få en känsla av sammanhang. Att aktivt arbeta med att förse personen med resurser de är i behov av för att klara av sin vardag, vare sig det gäller utbildning, verksamheter eller stöd, kan höja känslan av sammanhang mycket. Att arbeta med att hjälpa personer hantera stressfulla situationer och hjälpa dem acceptera att det är en del av livet som de kan klara av, är också ett sätt att höja en persons känsla av sammanhang dvs. KASAM. (Super et al. 2015 s. 872)

4.1.3 Empowerment

Idén om empowerment kan spåras tillbaka till Aristoteles. Enligt honom var en människas personliga utveckling det högsta målet och livet gick ut på att handla och förverkliga sina förmågor kring handlande och tänkande. (Eide & Eide 2006 s. 36)

Eide & Eide förklarar empowerment, även kallat egenmakt, som när individen utnyttjar sina egna resurser så att de klarar av att ta kontroll över sitt eget liv (2006 s. 36). Empowerment är en känsla av att själv ha kontroll över sin tillvaro. Det kan framkomma i allt från att klara små saker i vardagen till att hitta en lösning på sitt sociala problem.

Om man som professionell har en positiv inställning samt förhållningssätt till problemet, influerar man lösningsmöjligheter till den unga. (Cederlund & Berglund 2017 s. 78)

Ordet *empowerment* har en positiv laddning, tankar som makt och kraft kommer ofta på tal och känslor som stolthet och självkänsla (Moula 2009 s. 13). Payne beskriver ordet *empowerment* som att hjälpa klienter att samla styrka för beslutsfattande och handling i sina liv, även att stärka de egna kapaciteterna och självförtroendet. Lee menar däremot att begreppet *empowerment* leds av tre sammanhängande dimensioner. Att utveckla och stärka en mera positivt laddad uppfattning om jaget, att samla fakta och kunskap för att kritiskt kunna granska den sociala och politiska naturen. Lee pratar även om att stärka de resurser och strategier. (Se Moula 2009 s. 19)

Empowermentorienterat socialt arbete är en särskild förändringsprocess som bygger på individens kapacitet att förändra och förbättra sin egen situation (Moula 2009 s. 19). Empowerment är ett grundläggande värde inom social- och hälsovården, vilket socionomer ska bidra till hos individen (Eide & Eide 2006 s. 36).

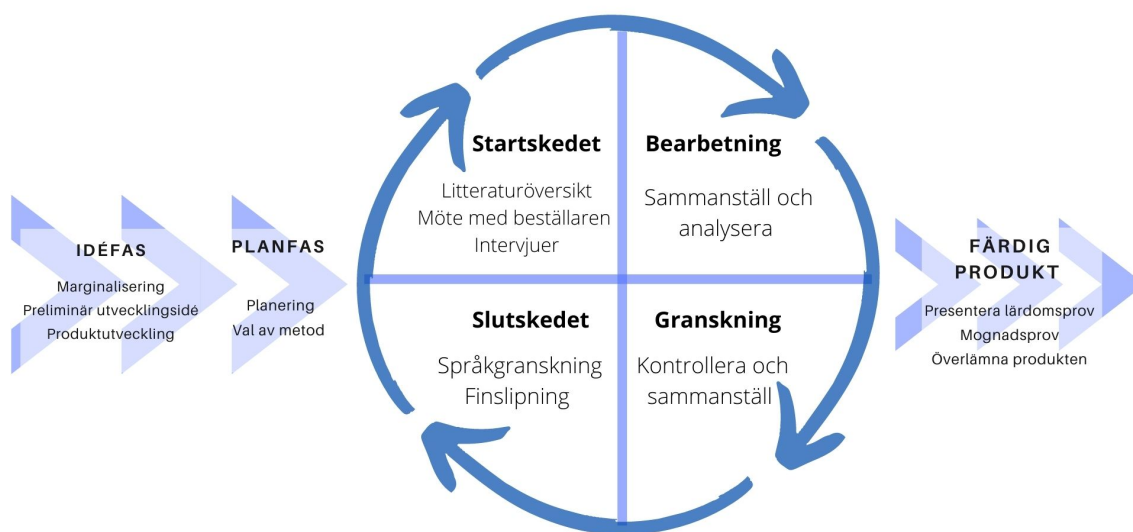
5 METOD

Detta lärdomsprov är ett verksamhetsinriktat arbete och som metod har vi använt oss av produktutveckling. Verksamhetsinriktade arbeten skiljer sig från vetenskapliga arbeten till viss del. I ett verksamhetsinriktat arbete behövs t.ex. en formanalys göras, vilket innebär en beskrivning och analys över arbetets form, som i detta fall är en produktutveckling. I verksamhetsinriktade arbeten ska även en rapport över arbetsprocessen skrivas för att hjälpa läsaren att förstå hur arbetet framskridit och hur man kommit fram till den slutliga produkten. (Vilkka & Airaksinen 2003)

5.1 Arbetsprocess

För att göra arbetsprocessen förståelig för oss själva och läsaren har vi använt oss av Salonens modell för produktutveckling. Modellen har modifierats enligt vårt arbete. Som stöd för arbetsprocessen har vi fört en gemensam processdagbok i ett Word-dokument.

Dagboken fungerar som ett stödande verktyg för att se arbetsprocessen och de olika ändringar och val vi har gjort längs vägen.

Figur 1 Salonens modell, modifierad av skribenterna (Salonen 2013)

Idéfas:

Enligt Salonen (2013 s.17) lyfter idéskedet fram utvecklingsbehovet, verksamhetsmiljön, projektets olika aktörer samt den preliminära utvecklingsidén. Allt detta skapar riktning för det kommande projektet.

Vår process startades våren 2020 när vi valde projekten Rehabiliterande verksamhet för marginaliserade ungdomar, ett samarbete mellan Arcada och ett dagcenter i södra Finland. Den egentliga processen började sedan när vi hösten 2020 gick kursen Lärdomsprov: Idéfas. Vi började med att sätta upp en preliminär tidsplan för att ha något konkret att utgå ifrån.

I denna fas fördjupade vi oss även i ämnet psykisk ohälsa och marginaliserade unga vuxna och sökte fram tidigare forskning som gjorts (se kapitel 3). Vi hade första mötet med beställaren där de uttryckte att de vill ha någonting som de i sin tur kan ge de unga vuxna. Eftersom ingen av de professionella hos beställaren var socionomer, blev det tydligt för oss att fokuset med arbetet skulle handla om socialpedagogik och hur man med hjälp av den kan reducera marginalisering. När vi definierat utvecklingsområdet gjorde vi upp en

plan för arbetsprocessen och började med att samla in litteratur kring ämnet. Vi ville skapa en produkt av något slag, men hade i det skedet inga visioner för hur slutformen skulle se ut.

Planfas:

Efter idéfasen följer planeringsfasen. I detta skede ska det göras en utvecklingsplan för projektet där det framgår bland annat mål, miljö och datainsamlingsmetoder. Även fast arbetet planerats så noggrant som möjligt blir dessa element mer exakta först under arbetets gång. (Salonen 2013 s. 17)

Datainsamlingskriterierna förtydligades. I det teoretiska perspektivet användes främst böcker och litteratur som är max 15 år gamla, det vill säga är utgivna år 2006 eller senare. I två undantag har vi använt oss av Eriksson & Markström från 2000 och Peterson et. al. 2003, eftersom vi ansåg att innehållet var relevant.

I detta skede jobbade vi mycket med vilka metoder vi skulle komma att använd. Vi beslöt oss för att utföra intervjuer med de unga vuxna och till detta krävdes ett forskningslov. Det kom senare att visa sig att dagcentrets verksamhet hade uppehåll på grund av coronapandemin, vilket ledde till att vi fick tänka om med intervjuerna och forskningslovet slopades. Planen för vårt lärdomsprov presenterades och godkändes på planseminariet i december 2020 och skrivprocessen fortsatte.

Inledningsskedet (Startskedet):

Efter planeringsfasen flyttas fokuset till det som Salonen kallar ”fältet”, det vill säga till den miljö där själva arbetet äger rum (Salonen 2013 s. 17).

I det här skedet fick vi för första gången träffa beställaren fysiskt och se deras utrymmen. Vi presenterade kort vårt planer för arbete och de förhöll sig positiva till detta. I detta skede hade vi tankar om att skapa en produkt i form av diskussionsgrupp, men på grund av coronaläget samt ändringar i Rehabiliteringscentrets verksamhet, valde vi att tänka om. Vi höll oss ändå till vårt teoretiska perspektiv och genomförde intervjuer. Intervjuer används i många fall som datainsamlingsmetod, då det är ett sätt att höra om personers upplevelser och för att förstå deras situation (Henricson 2017 s. 153) Vi valde att använda

oss av intervjuer som del av vår kunskapsinhämtning av denna anledning, då vårt valda område; Socialpedagogiska metoder, påverkas av personens upplevelse i sig själv och i situationen. För att utveckla en produkt som berör detta, ansåg vi att deltagarens engagemang och åsikter, var mycket värdefulla i vår process. Informanterna hittades genom att via ett inlägg på Facebook (se bilaga 2) efterlysa personer inom målgruppen som kan ställa upp på intervju. Vi hittade informanter via bekanta och bekantas bekanta. För att hitta informanter har ett självurval använts. Det innebär att informanterna väljer ut sig själva och bestämmer om de vill delta eller ej. (Jacobsen 2007 s. 224)

Fördelen med att informanterna väljer ut sig själva är att det inte strider mot de etiska principerna vad gäller frivilligt deltagande. Sex personer hittades som ville delta i intervjun, varav två senare valde att inte delta på grund av olika skäl. Totalt intervjuades fyra personer och alla intervjuer utfördes på svenska. Ett informationsbrev (se bilaga 3) skickades ut till informanterna elektroniskt där det framgick hur intervjun kommer gå till och vad som förväntas av dem.

Vi var ute efter kvalitativ data och valde därför att genomföra semistrukturerade intervjuer med öppna frågor (se bilaga 5). Semistrukturerade frågor innebär att de följer en viss struktur, men påverkas inte av vilken ordning de ställs i. Frågorna är öppna då vi var ute efter personens åsikter och upplevelser och inte bara ja- och nej-frågor. (Henricson 2017 s. 145)

Enligt Brymans tumregel (2002 s. 164) är alla frågor inriktade på att ge ett svar på våra frågeställningar. Alla intervjuer tog plats via Zoom Online på grund av coronapandemin. De spelades in via Zooms inspelningsfunktion för att göra transkriberingen så tydlig som möjlig och undvika tolkningsfel. Under intervjuerna upplevde vi att svaren bekräftade vårt teoretiska perspektiv och gav oss en klar riktning för hur vi ska fortsätta processen med vår produkt. Som tidigare nämnts hade vi beslutat att ha socialpedagogiska arbetssätt som grund för vår produkt, utan att riktigt veta hur produkten skulle formas. Vi var i kontakt med beställaren för att få höra deras önskemål och i samråd med dem ansåg vi att en handbok för de professionella blir den mest användbara formen. För att skapa handboken använde vi oss av onlinetjänsten Canva, där privatpersoner gratis får designa och

ladda ner olika grafiska layoutarbete. Programmet är lättanvänt och en av oss hade erfarenhet av Canva från förut.

Bearbetning:

Salonen (2013 s. 18) beskriver bearbetningsstadiet som det längsta och mest krävande och vi kan inte annat än hålla med. I det här skedet förverkligas alla komponenter: Aktörer (vem är involverad och vad är deras ansvar, roller och åtaganden), metoder (hur man gör det), material (vilken information behövs för att stödja utvecklingen) och dokumentationsmetoder (hur det producerade materialet skrivs, lagras och registreras).

Materialet från intervjuerna analyserades med en deduktiv innehållsanalys, vilket innebär att vi använde oss av färdigt utvalda kategorier som kan kopplas ihop med data från vårt teoretiska perspektiv (kapitel 4). Intervjuerna jämfördes även med varandra för att hitta likheter och olikheter i svaren. (Jacobsen 2007 s.139–142) Kategorierna i det här lärdomsprovet är socialt samspel, empowerment och KASAM.

I det här skedet märkte vi att vi behöver tillägga något för att knyta ihop vårt teoretiska perspektiv och forma det till en handbok. Eftersom vår produkt riktas till de professionella valde vi att tillägga ett kapitel om den professionellas roll.

Granskning:

Under granskningsfasen bedömer man produkten och arbetet och eventuellt återför den till bearbetningsfasen eller överför den direkt till slutfasen. Detta skede kan vara kort och ske på en gång. (Salonen 2013 s.18)

Precis som Salonen beskriver gick vi i det här skedet tillbaka till inledningsskedet och bearbetningsskedet. Arbetets alla kapitel granskades genom att ifrågasätta vad som var relevant för produkten. En del texter raderas och en del lades till. I dethär skedet ändrade vi även lärdomsprovets titel och valde att göra handbokens titel så lik som möjligt för att tydliggöra att de hör ihop.

Slutskedet:

Även fast ansvaret för slutskedet ligger hos studenterna, kan andra involverade i projektet göras delaktiga i detta skede, genom att presentera resultat för beställaren eller andra användare. Studenterna ansvarar för den skriftliga rapporten. (Salonen 2013 s. 18)

I detta skede finslipades produkten. Arbetet och produkten språkgranskades, dagcentret fick tillgång till handboken för att ge kommentarer och vi utvärderade produkten med hjälp av en SWOT modell (se kapitel 8.2). När alla ändringar var gjorda lämnades lärdomsprovet in för granskning. Lärdomsprovet presenterades på Thesis Forum i oktober 2021.

Färdig produkt:

Ett utvecklingsprojekt resulterar oftast i en konkret produkt, till exempel en guide, broschyr, modell eller bok. Här skiljer sig ett verksamhetsinriktat arbete från ett vetenskapligt arbete vars syfte är att producera ny information. (Salonen 2013 s.19)

Resultatet av produktutvecklingen är handboken *Socialpedagogik – En handbok för professionella i arbete med marginaliserade unga vuxna*. Handboken består av teori och tips från vårt arbete, samt resultaten från intervjuerna (se kapitel 7). Texten i handboken har förkortats och omformulerats för att göra den lättläst.

5.2 Etiska överväganden

Vi har använt oss av ”*Etiska principer för humanforskning och etikprovning inom humanvetenskaperna i Finland*” som har getts ut av den Forskningsetiska delegationen (2019). Vi har valt att använda oss av ett självurval, vilket betyder att informanterna fått välja ut sig själva. Detta urval stöder frivilligt deltagande. Det vill säga ingen av deltagarna har känt sig pressade att delta. Etiken inom det egna yrkesområdet har även beaktats. De intervjuade har rätt att avbryta intervjun utan eventuell motivering. Svaren från de intervjuade har lagrats på ett sådant sätt att endast respondenterna haft tillgång till dem och har förstörts efter användning. (Forskningsetiska delegationen 2019) Deltagarna har fått information kring arbetets syfte och målsättningar. Ett informantbrev (se bilaga 3) skickades ut till informanterna där det tydligt framkommer att det är frivilligt att svara på alla

frågor och att intervjun kan avbrytas ifall så önskas. Det lyfts även upp att intervjun kommer att spelas in för att undvika tolkningsfel och för att vi ska kunna skapa en så bra produkt som möjligt.

All information har förvarats konfidentiellt på datorer och med lösenord så att svaren från intervjuerna inte riskerar att spridas till andra obehöriga. Materialet från intervjuerna har förstörts så att det inte är möjligt att identifiera vem som deltagit i intervjuerna. Under intervjuerna har det även varit frivilligt att ha på videokameran. I arbetet finns bilagor som vår tidigare forskning (se bilaga 1) Facebookinlägg (se bilaga 2) informantbrev (se bilaga 3) samtyckesblankett, (se bilaga 4) och en intervjuguide (se bilaga 5). I dessa dokument framgår det tydligt vad arbetets syfte och mål är.

I detta projekt har vi iakttagit ärlighet, omsorgsfullhet och noggrannhet. Vi har tagit hänsyn till andra forskares och medstudenters arbeten och resultat på ett riktigt sätt så att deras arbeten har respekterats. Vi har även planerat, genomfört och rapporterat projektet så att kraven för vetenskapliga metoder uppfylls. (Forskningsetiska delegationen 2019)

6 RESULTAT

I detta kapitel kommer vi att sammanfatta innehållet från vår teoretiska referensram och tillämpa det med resultatet från intervjuerna.

I intervjuerna framkom det att alla informanter ansåg att gruppverksamhet har varit eller skulle vara betydelsefullt under den tid de upplevt psykisk ohälsa. Människokontakten är viktig och de upplever socialt nätverk och trygga kontakter som meningsfullt i deras vardag. Detta kan stödjas genom det teoretiska perspektivet där det framgår att vi människor inte är ensamma utan att vi utvecklas i gemenskapen med andra (Eriksson & Markström 2000 s. 151). Informanterna upplevde det som utmanande att klara av sociala sammanhang och relationer under den tid de upplever/upplevt psykisk ohälsa, därför är det speciellt viktigt att upprätthålla människokontakten. Dialog och samarbete med andra är grundläggande för alla individers hälsa och välbefinnande. (Moula 2009 s. 41)

I kapitlet den professionellas roll (se 4.2) betonas det hur man som professionell ska prioritera färdigheter och praktiska bekräftelser. Identiteten och självförtroendet skapas av det man ser, begriper och uppmärksammas för (Cederlund & Berglund 2017 s. 77 – 78, Johansson & Skärgren 2014 s. 17). I intervjun uttryckte flera av informanterna att de vill prata om vardagliga ting i stället för deras psykiska ohälsa eller diagnoser. Här ses vikten av att bekräfta de unga vuxna utifrån annat än deras mentala tillstånd, så att deras identitet inte enbart byggs på diagnoser. Unga vuxna söker sin identitet genom andra och det sker i gemensamma sammanhang, till exempel med hjälp av social interaktion i vardagslivet (Peterson et al. 2003).

Empowerment (se kapitel 4.1.3) är en känsla av att ha kontroll över sin tillvaro. Det kan framkomma i allt från att klara små saker i vardagen till att hitta en lösning på de sociala problemen. (Cederlund & Berglund. 2017 s.78) Informanterna upplevde att känslan av att inte ha kontroll skapar otrygghet. Att ha kontroll över sin tillvaro är betydande för individen. Enligt Payne handlar *empowerment* om att hjälpa individer att samla styrka och fatta egna beslut i deras liv, samt att använda sig av de egna resurserna och stärka självförtroendet (Se Moula 2009 s. 19). Detta är betydelsefullt för informanterna eftersom deras egenmakt upplevdes som svag.

Alla informanter upplevde att tröskeln för att utföra vardagliga sysslor är hög. I kapitlet 4.1.2 kan vi läsa om hur man stärker en persons känsla av sammanhang, genom att aktivt förse den unga vuxna med de resurser hen är i behov av för att klara av vardagen. (Super et al. 2015 s. 872)

7 PRODUKT

I detta kapitel beskrivs resultatet av produktutvecklingen och den färdiga produkten, samt en utvärdering av produkten med hjälp av en SWOT analys.

7.1 Beskrivning av produkten

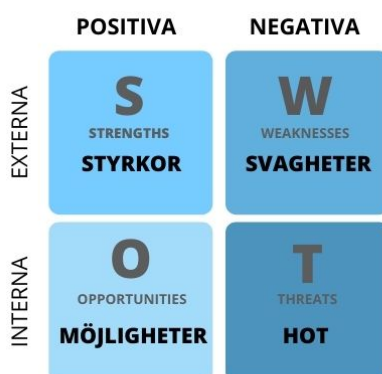
Resultatet av produktutvecklingen är handboken *Socialpedagogik – En handbok för professionella i arbete med marginaliserade unga vuxna*. Handboken består av teorier och

tips från vårt arbete, samt resultaten från intervjuerna (se kapitel 7). I handbokens hittas till en början en redogörelse över marginaliserade unga, psykisk ohälsa och rehabiliterande verksamhet. Därefter följer teorierna om socialpedagogik, socialt samspel, empowerment och KASAM. För att knyta ihop teorierna och resultaten av intervjuerna avslutas handboken med ett kapitel om den professionellas roll. Texten i handboken har förkortats och omformulerats för att göra den lättläst. Produktens syfte är att stärka de professionellas färdigheter inom socialpedagogiska arbetssätt och genom det reducera marginalisering bland unga vuxna.

Handbokens design har vi själva planerat och skapat med online programmet Canva. I programmet kan man skapa olika layouter för till exempel affischer, broschyrer och handböcker. Handboken är färggrann och med illustrationer tagna från Canva, för att göra den tilltalande och lättsam. Alla kapitel är också indelade med olika färger för att det ska bli tydligt för läsaren när ett kapitel börjar eller slutar.

7.2 Utvärdering av produkten

Vi har valt att använda oss av en SWOT analys som metod för utvärdering av produkten. SWOT står för de engelska orden Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats. Metoden kan användas för att utvärdera en produkt eller verksamhet. Huvudsyftet är att värdera de starka och svaga sidorna, samt vilka möjligheter och hot som finns i omvärlden. (Lindkvist et al. 2014 s. 265–266)

Figur 2 SWOT modell, modifierad av skribenterna (Lindkvist et al. 2014)

Både vi och beställaren ansåg att de främsta styrkorna med handboken är att den är tilltalande, lättläst och överskådlig. Handboken innehåller mycket material och de unga vuxnas upplevelser kommer tydligt fram, vilket vi anser som styrkor. Vi upplever det även som en styrka att handboken riktas till en bred målgrupp och kan användas av många olika yrkesgrupper eller andra intresserade. Detta kan dock tolkas som en svaghet eftersom produkten blev lite för allmän för beställaren och inte så djupgående som de kanske hade önskat. Att handboken innehåller för lite konkreta tips och i stället många begrepp och definitioner kan också vara en nackdel.

Även möjligheterna för denna produkt är att den kan riktas till en bred målgrupp. Beställaren ansåg att handboken är mera lämplig för studerande på grund av det allmänna innehållet. För oss kan detta vara en möjlighet eftersom dessa ämnen är aktuella bland unga vuxna. Handboken kan även användas för att öka kunskap bland olika yrkesgrupper. Till följd av beställarens åsikter gällande målgruppen kunde denna produkt användas som undervisningsmaterial i skolor.

Handböcker som redan lyfter upp samma teman men mera djupgående är ett möjligt hot för oss. Som tidigare nämnt ansåg beställaren att produkten var för grundläggande, vilket kan leda till att liknande produkter används som behandlar dessa ämnen mer på djupet. Till följd av detta ställer vi oss frågan om dagcentret kommer få användning av vår handbok som önskat.

8 DISKUSSION

I detta kapitel kommer vi att reflektera kring hur arbetets metod, process och produktutveckling sett ut. Kapitlet och arbetet avslutas med en diskussion angående utveckling och fortsatt forskning.

8.1 Metoddiskussion

Arbetet är ett verksamhetsinriktat arbete och som metod har vi använt oss av produktutveckling. Arbetet strukturerades med hjälp av vår gemensamma processdagbok i enlighet

med Salonens modell, vilket vi ansåg var en lämplig metod för vår produktutveckling. Modellen är klar och visar tydligt vad de olika skedena innehåller samt hur de hör ihop. Källor för Salonens modell hittades enbart på finska, men med hjälp av översättningsverktyg upplevde vi den lättförståelig.

I produktutvecklingen har det funnits både starka och svaga sidor med vår process. Vårt främsta dilemma var att visionen och formanalysen skedde så sent in i processen och att vi ofta kände oss förvirrade i hur vi skulle komma fram till den slutliga versionen. Detta kunde ha underlättats genom att ha klarare och tätare dialoger med beställaren. På grund av pandemin befann sig en av oss i Sverige under arbetets gång, vilket lett till att alla våra möten skett online. Vi upplever att det varit mer utmanande att jobba tillsammans genom en skärm, jämfört med fysiska arbetsträffar i högskolan och att det påverkade i vilken takt arbetet framskred.

I ett tidigt skede ansåg vi även att de unga vuxnas röster i detta ämne är betydelsefulla och beslöt oss därför för att göra en intervjustudie. Vi var ute efter kvalitativa data och valde att genomföra individuella semistrukturerade intervjuer med öppna frågor. Som tidigare nämnts var det endast fyra informanter som intervjuades, vilket var ett färre antal än vad vi ursprungligen hade planerat. Vi anser ändå att svaren som intervjuerna resulterade i gav oss tillräckligt med data för att fullfölja produktutvecklingen. De fyra informanterna var mellan 18–29 år och bosatta i olika delar av Finland samt Sverige. Detta påverkar informanternas upplevelser av olika stödformer. Trots detta fanns det stora likheter i informanternas svar, vilket tydligt visar på vad de unga vuxna är i behov av för stöd. Intervjuerna förverkligades online via Zoom, vilket kan ha bidragit med både fördelar och nackdelar. Fördelar med tanke på att en del känner sig tryggare bakom en skärm istället för att behöva ta sig till en plats och träffas fysiskt. Nackdelar eftersom kommunikationen via en skärm riskerar att inte ge rum för småprat, vilket i sin tur kan bidra till att intervjun inte får samma djup. Eftersom målgruppen för informanterna var unga vuxna med psykisk ohälsa finns det stor risk för att många potentiella informanter inte haft ork att delta i undersökningen.

För att utvärdera produkten använde vi oss av en SWOT-analys. Det är en enkel metod som vi blivit bekanta med under vår studietid. Både vi och beställaren utvärderade

produkten enligt denna metod. Dock upplevde vi beställarens feedback som tunn, vilket vi till stor del tror att beror på kommunikationen via e-post. Om ett utvärderingsmöte hade ägt rum skulle det ha funnits mera utrymme för djupare reflektioner. På grund av tidsbrist var detta inte möjligt.

Eftersom arbetet är skrivet i en grupp på tre har arbetsfördelningar behövts göras. En viss del av såväl teoretisk bakgrund samt den teoretiska referensramen har skrivits skilt, men bearbetningen av texterna har vi gjort tillsammans. Analyserna av intervjuerna gjordes av Andrea och Moa, medan Ellen tog på sig ett större ansvar i bakgrundskapitlet. Trots att vi fört en gemensam processdagbok har det varit svårt att komma ihåg alla de ändringar som gjorts i skapandet och utvecklandet av produkten. Vi i gruppen upplever att fördelningen har varit jämn och att ansvaret har delats upp rättvist.

8.2 Resultatdiskussion

Med målsättning att utveckla en produkt vars syfte är att stärka de professionellas färdigheter inom socialpedagogiska arbetssätt och genom det reducera marginalisering har arbetet fokuserat på 1) Hur kan man med socialpedagogiska arbetssätt reducera marginalisering hos unga vuxna. 2) Hur kan professionella stöda unga vuxna socialpedagogik. 3) Vilka upplevelser och åsikter har unga med psykisk ohälsa kring gruppverksamhet och socialt samspel. Produkten har i stor utsträckning bekräftat den tidigare forskningen och informanternas tankar och upplevelser motsvarade alla varandra. Endast i ett fåtal fall stod svaren i konflikt med varandra, dessa togs inte med i produkten.

När vi tittar på vår slutprodukt kan vi konstatera att handbokens innehåll är brett och vi redogör för alla valda teman samt resultaten från intervjuerna. Så här i efterhand kan vi konstatera att handboken kunde gjorts mera djupgående genom att endast fokusera på socialpedagogik och inte också socialt samspel, empowerment och KASAM. Eftersom vi valt att fokusera på dessa fyra teorier skulle arbetet blivit för omfattande om vi gick mera djupgående in på alla fyra. Vi är även medvetna om att beställarna inte är i behov av de kapitel där vi definierar psykisk ohälsa, marginaliserade unga och rehabiliterande verksamhet. Vi beslöt ändå att ha med dessa kapitel i produkten som en grund för andra potentiella läsare.

Som tidigare nämnts upplevde vi de unga vuxnas åsikter som mycket värdefulla och ville därför ordentligt synliggöra resultaten från intervjuerna i vår produkt. Detta gjorde vi genom att koppla teori och intervju i handboken för att beställarna ska få en större inblick i hur de ska utveckla deras verksamhet med hjälp av våra svar från intervjuerna. Vi ville heller inte att de unga vuxnas åsikter skulle försvinna in i texten, i stället framhävde vi det i färgade rutor inne i de olika kapitlen. Till sist räknar vi upp hur man i praktiken kan stöda den unga. Detta ansåg vi som betydande för att knyta ihop det teoretiska perspektivet och intervjuerna till konkreta tips.

8.3 Slutsatser och förslag på fortsatt forskning

Det vore givande att få veta huruvida handboken kommit i användning för dagcentret och forska i vilka effekter den gav hos de unga vuxna. Även på vilket sätt den tillämpats av de professionella och hur de förverkligat innehållet i handboken i praktiken. Eftersom handboken kan användas av en bred målgrupp kunde ett forskningsförslag också vara att använda denna handbok i undervisningen i skolor, för både lärare och elever. De teman som handboken lyfter upp är relevanta för både unga och vuxna. Vi anser att dessa ämnen borde behandlas mera i skolor för att öka kunskap och på det sättet reducera marginalisering. Intressant kunde också vara att ta reda på om handböcker är lärorika och på vilket sätt de påverkar läsaren. Med hjälp av enkätstudier och intervjustudier kunde man även få mer kunskap kring unga vuxnas psykiska hälsa och förhindra att en ung vuxen faller utanför samhällets ramar. Från dagcentrets sida hade de önskat mera djupgående fakta kring vårt ämne, därför kunde det vara intressant att forska mer om dessa teman på ett djupare plan.

Arbetslivsrelevansen för produkten utgår ifrån att de ämnen som handboken tar upp berör många professionella grupper. Till dessa ämnen hör unga vuxnas psykiska ohälsa, risk för marginalisering, socialt samspel och empowerment. Att arbeta med unga vuxna är ett väldigt stort område med många inriktningar hos flera enheter. Vi hoppas att vår produkt kan användas inom olika enheter, inte enbart av socionomer. Den är skapad för att öka kunskap och ge konkreta tips för personer som arbetar med unga vuxna samt psykisk hälsa och som vill utgå från ett socialpedagogiskt arbetssätt.

Vi hoppas att de svar vi fått genom vårt projekt kan fungera som språngbräda för liknande projekt och möjligheter. Samt att de resultat som produkten ger, kan användas och utvecklas av andra som arbetar inom området för att öka socialt samspel och förhoppningsvis reducera marginalisering.

KÄLLOR

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. (2007). *Ungdomstiden*. Vammala: Utbildningsstyrelsen
- Bele, I V. & Kvalsund, R., 2015, On your own within a network? Vulnerable youths' social networks in transition from school to adult life, *Scandinavian Journal of Disability Research*, Volym 17, Nr 3, s. 195-220, Volda University College, Volda, Norway
- Bryman, A., 2002, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2 uppl., Liber, Malmö.
- Cederlund, C. & Berglund S.A., 2017, *Socialpedagogik*, 2 uppl., Liber AB, Stockholm.
- Chadderton, C. & Colley, H., 2012, School-to-work transition services: marginalizing 'disposable' youth in a state of exception? *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, Volym 33, Nr. 3, s. 329-343, Cass School of Education and Communities, University of East London, London, Storbritannien
- Eduskunta, 2014. *Marginaliseringen av unga*. Tillgänglig: https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Mietinto/Documents/reub_1+2014.pdf
Hämtad: 19.9.2021
- Eide, T., Eide, H., 2006, *Kommunikation i praktiken – relationer, samspel och etik inom socialt arbete, vård och omsorg*, 1 uppl., Liber, Malmö.
- Eriksson, L., Markström, A-M., 2000, *Den svårfångade socialpedagogiken*, Studentlitteratur, Lund.
- Forskningsetiska delegationen, 2019. Tillgänglig: <https://tenk.fi/sv/tenk> Hämtad: 4.11.2020
- Folkhälsomyndigheten, 2020, *Vad är psykisk hälsa* Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/vad-ar-psykisk-halsa/> Hämtad: 16.10.2020
- Folkpensionsanstalten, 2019, *Vad är rehabilitering?* Tillgänglig: <https://www.kela.fi/web/sv/vad-innebar-rehabilitering> Hämtad: 19.10.2020
- Folkpensionsanstalten, 2021, *Forskningsrapport beskriver de ungas syn på villkoren för välfärd och ifrågasätter oron för marginalisering*. Tillgänglig: [Forskningsrapport](#)

[beskriver de ungas syn på villkoren för välfärd och ifrågasätter oron för marginalisering - Publikationer - kela.fi](#) Hämtad: 6.9.2021

- Hochwälder, J., 2019, *Sense of Coherence: Notes on Some Challenges for Future Research*, Mälardalen University, Eskilstuna
- Holmefur, M., Sundberg, K., Wettergren, L. & Langius-Eklöf, A., 2014, *Measurement properties of the 13-item sense of coherence scale using Rasch analysis*, Örebro Universitet, Örebro
- Henricson, M., 2017, *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*, Upplaga 2, Studentlitteratur AB, Lund
- Hultqvist, J., & Eklund, M., & Leufstadius, C., 2015, *Empowerment and occupational engagement among people with psychiatric disabilities*, SweMed+.
- Hällsten, M., Edling, C. & Rydgren, J., 2015, *Social capital, friendship networks, and youth unemployment*, Stockholm University, Stockholm
- Institutet för hälsa och välfärd, 2018, *I vilket skede av livet uppstår marginalisering? - Nytt verktyg hjälper till att förebygga marginalisering*, Tillgänglig: [I vilket skede av livet uppstår marginalisering? — Nytt verktyg hjälper till att förebygga marginalisering - Pressmeddelande - THL](#) Hämtad: 6.9.2021
- Institutet för hälsa och välfärd, 2019, *Främjande av psykisk hälsa* Tillgänglig: <https://thl.fi/sv/web/psykisk-halsa/framjande-av-psykisk-halsa> Hämtad: 22.10.2020
- Institutet för hälsa och välfärd, 2020, *Psykiatriska specialiserade sjukvården* Tillgänglig: <https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/statistik-och-data/statistik-efter-amne/halsotjanster/psykiatriska-specialiserade-sjukvarden> Hämtad: 3.12.2020
- Institutet för hälsa och välfärd, 2021, *Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely* Tillgänglig: <https://www.julkari.fi/handle/10024/143063> Hämtad 19.9.2021
- Jacobsen, D., 2007, *Förståelse beskrivning och förklaring – Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund.
- Johansson, S. & Skärgren, L., 2014, *Socialpedagogik*, Liber, Stockholm.

- Lindkvist, L., Bakka, J. F., Fivelsdal, E., 2014, *Organisationsteori – Struktur, Kultur, Processer*, Liber, Stockholm.
- Madsen, B., 2006, *Socialpedagogik – Integration och inklusion i det moderna samhället*, Studentlitteratur, Lund.
- Mendelson, T., Mmari, K., Blum, R. W., Catalano, R. F. & Brindis, C. D., 2018, Opportunity Youth: Insights and opportunities for a public health approach to re-engage disconnected teenagers and young adults, *Public Health Reports*, SAGE journals.
- Moula, A., 2009, *Empowermentorienterat socialt arbete*, 1 uppl., Studentlitteratur, Lund.
- Nilsson, B. & Waldermarson, A. K., 2007, *Kommunikation – samspel mellan människor*, 3 uppl., Studentlitteratur, Lund.
- Peterson, A., Svensson, L., G., & Addo., T., 2003, *Ungdomar i vardagens väv*, Studentlitteratur, Lund.
- Polk, W., Hill, N E., Price, M., Liang, B., Perella, J. & Savitz-Romer, M., 2020, Adolescent Profiles of Marginalization and Connection at School: Relations with Academics and Mental Health, *Journal of Research on Adolescence*, Harvard University, Cambridge, USA
- Rosenberg, H., Ophir, Y. & Billig, M., 2020, *OMG, R U OK? Therapeutic Relationships between Caregivers and Youth at Risk on Social Media*, Ariel University, Israel
- Salonen K., 2013, *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI- henkilöstölle*, Tillgänglig: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> Hämtad 2.2.2021
- Super, S., Wagemakers, M., Picavet, H., Verkooijen, K. & Koelen, M., 2015, *Strengthening sense of coherence: opportunities for theory building in health promotio*, Wageningen University, Bilthoven, Nederländerna
- Sapiro, B. & Ward, A., 2020, *Marginalized Youth, Mental Health, and Connection with Others: A Review of the Literature*, Montclair State University, Montclair

- Sapiro, B., 2020, *Assessing trustworthiness: Marginalized youth and the central relational paradox in treatment*, Montclair State University, Montclair
- Social- och hälsovårdsministeriet, 2020, *Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte*
Tillgänglig: <https://stm.fi/sv/arbetsverksamhet-i-rehabiliterande-syfte> Hämtad: 19.10.2020
- Tjersland, O – A., Engen, G. & Jansen, U., 2011, *Allianser – Värderingar, teorier och metoder i socialt arbete*. Uppl., 1. Studentlitteratur, Lund.
- Vilkka, H. & Airaksinen, T., 2003, *Toiminnallinen opinnäytetyö*, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsingfors.
- World Health Organization, 2018, *Mental health: strengthening our response* Tillgänglig: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response> Hämtad:16.10.2020

BILAGA 1. TIDIGARE FORSKNING, SÖKPROCESS

Databas	Sökord	Begränsningar	Träffar	Utvalda
EBSCO	<i>youth or adolescents or young people or teen or young adults AND marginalization AND mental health or mental illness or mental disorder or psychiatric illness or anxiety or depression</i>	Hela texter, publicerade mellan januari 2010 och december 2021 och Peer Reviewed.	35	3
EBSCO	<i>Youth or adolescents or young people or teen or young adults AND social exclusion or socially excluded or social isolation or social rejection or ostracism AND marginalization</i>	Hela texter, publicerade mellan januari 2010 och december 2021 och Peer Reviewed.	18	1
SAGE journals	<i>Youth AND health AND reengage</i>	Endast texter med full tillgång, publicerade mellan 2010 och 2021.	193	1
Science Direct	<i>marginalization youth social isolation</i>	Publicerad mellan 2010 och 2021. Ämne Social Sciences .	1 358	3
SweMed+	<i>empowerment</i>	Peer Reviewed, publicerad mellan 2010 och 2019.	3	1

BILAGA 2. FACEBOOK INLÄGG

(Dela gärna!)

Hej! Vi är tre socionomstudenter som för tillfället skriver vårt examensarbete. Vi önskar intervjua personer mellan 18–29 år som för närvarande eller tidigare i livet upplevt mental ohälsa. Frågorna rör socialt samspel och empowerment hos dig och du behöver inte ha fått en diagnos för att delta.

- Intervjuerna kommer ske online och spelas in för att vi ska få så tydlig information som möjligt och för att undvika tolkningsfel.
- Ditt deltagande är helt konfidentiellt.
- Allt som spelas in kommer förvaras tryggt, bara höras av oss tre och förstörs efter användning.

Om du vill delta, eller har några frågor och funderingar når du oss på email eller direkt här via Facebook.

andrea.bjonback@arcada.fi

moa.lillkaas@arcada.fi

ellen.hagglund@arcada.fi

Tack för er tid!

Andrea, Moa och Elle

BILAGA 3. INFORMANTBREV

Bästa deltagare,

Vi, Andrea Bjonbäck, Moa Lillkaas och Ellen Hägglund studerar vårt tredje år till socio-
nom vid Yrkeshögskolan Arcada. För tillfället skriver vi vårt examensarbete som är ett
beställningsarbete av ett dagcenter i Södra Finland. Arbetets mål och syfte är att utveckla
dagcentrets verksamhet och med denna intervju önskar vi få höra vad du vill ha i din
vardag, vad du upplever som meningsfullt och vad du saknar i din vardag. Med hjälp av
denna intervju hoppas vi kunna ta vara på dina åsikter och tillämpa dem i utvecklingen
av vårt arbete.

Intervjun kommer att ta plats på överenskommen tid. Det är frivilligt att svara på alla
frågor och avbryta när du vill. Ifall du väljer att avbryta intervjun får dina svar innan
avbrytandet användas. Ditt namn kommer inte att framgå i slutresultatet. Intervjun kom-
mer att spelas in för att ge en så bra produkt som möjligt, med hjälp av inspelningen
kommer vi att kunna tillämpa den information vi fått och försäkra oss om att inga tolk-
ningsfel har skett. Svaren (inspelningen) kommer bevaras konfidentiellt, det vill säga end-
ast forskarna kommer behandla svaren och allt material kommer förstöras efter att de
använts.

Examensarbetet kommer att publiceras på webb biblioteket för Yrkeshögskolornas exa-
mensarbeten www.thesis.fi under år 2021.

Ifall du har frågor gällande intervjun eller arbetet, vänligen kontakta oss eller vår handle-
dande lärare Ingmar Sigfrids.

Tack på förhand!

Andrea Bjonbäck, andrea.bjonback@arcada.fi

Ellen Hägglund, ellen.hagglund@arcada.fi

Moa Lillkaas, moa.lillkaas@arcada.fi

Handledande lektor Ingmar Sigfrids, ingmar.sigfrids@arcada.fi

BILAGA 4. SAMTYCKESBLANKETT

Jag är medveten om att mina uppgifter behandlas konfidentiellt, att jag får avbryta när jag vill och jag är heller inte tvungen att svara på frågorna. Jag är medveten om att intervjun bandas in och socionomstuderanden visar tydligt när de lägger igång och avslutar inspelningen. Ifall jag väljer att avbryta intervjun får mina svar innan avbrytandet användas.

Socionomstuderandena har förklarat innehållet av detta samtycke och gett mig chans att ställa frågor om min del av projektet och arbetet överlag.

Genom att skriva under denna blankett godkänner jag att mina svar får användas i lärdomsprovet. Svaren kommer att förvaras konfidentiellt och förstöras efter att de använts.

Datum ____ . ____ . 2021

Underskrift

Namnförtydligande

Andrea Bjonbäck

Ellen Hägglund

Moa Lillkaas

BILAGA 5. INTERVJUGUIDE

Informantens upplevelser

Hur påverkar din psykiska hälsa din vardag?

- Ge exempel på specifika saker
- Påverkar det ditt samspel med andra? Positivt/negativt?

Vilken roll tar du i en stor grupp?

- Håller dig i bakgrunden eller i centrum osv

Vad är meningsfullt för dig?

- Vad med det ger dig mening? / Varför är det meningsfullt för dig?
- Vilka känslor väcks inom dig?

Näm någonting du inte tycker om att göra?

- Aktiviteter/saker som är roliga för andra?
- Vad är det med det du inte gillar?

Anser du att du skulle vara/varit i behov av gruppverksamhet? Varför isåfall?

Produktutveckling

Berätta om hur du är tillsammans med andra?

- Vilka (d.v.s. familj, främlingar...) sker kommunikationen bättre/sämre med?
Känns svårare/lättare med?

Hur tycker du att det känns att kommunicera med andra?

- T. ex vilka känslor som väcks?
- På vilket sätt sker kommunikationen? Prata/chatta fysiskt/online?

Vad tycker du om för aktiviteter?

- Är aktiviteten något du vill göra i liten/stor grupp eller själv? Ofta/sällan?

Vad pratar du om med andra? Vad vill du prata mera om?

- Vad känner du dig bekväm med/inte bekväm med att prata om med andra?

Hur kändes det att svara på frågorna? Övriga tankar eller frågor?